

ПАВЛО ЧУЧКА
молодий

ц

1992

Баранинці - Ужгород

Павло Чучка

**ВИЧУРКИ
ПО-БАРАНИНСЬКІ**

**Закарпатська застільна книга
у 2-х томах
(том перший і останній)**

Баранинці-Ужгород

1992

“Начать следует с того, чтобы установить общение между городом и деревней, отнюдь не задаваясь предвзятой целью внедрить в деревню коммунизм”

(В. И. ЛЕНИН. Странички из дневника. – Полное собрание сочинений, т. 45, с. 367)

З М І С Т

I.	ПЕРЕДНЕ СЛОВО	5
II.	МЕТОДОЛОГІЯ	7
	Ленін ай дїтвак	7
III.	ПАРТІЙНА РОБОТА З КАДРАМИ	11
	Європейський Уругвай	11
IV.	ІСТОРІЯ	12
	Білохорватська казка	12
	Одкровенія баранинського катуни	19
V.	ПОЛІТИКА	25
	Я – намісник	25
	Депутатський запит подкарпатського русина	28
VI.	БІЗНЕС	31
	Носьме целтові ногавіці!	31
VII.	СОЦІАЛІСТІЧЕСКІЄ ПРЕОБРАЗОВАНІЯ НА СЕЛЄ	35
	Сага про тенгерицьовода Магду-пердовицю	35
	Село стає варошом	39
VIII.	КУЛЬТУРА	41
	Перша блискотска	41
	Художній голод у Ликицарах	45
	Фурув ай балта	49

IX.	ОСВІТА	50
	Совіцька школа – найліпша.	50
X.	ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я	52
	Не мож пити – 1	52
	Не мож пити – 2	54
	Не мож пити – 3	56
	Проктограми – 1-4	58
XI	СПОРТ	61
	Двигайме фотбал!	61
	Пітю, не будь штангістом!	64
XII.	СЕКС	66
	Курваш ай жони	66
XIII.	ДРУЖБА НАРОДІВ	69
	Жийме в'єдно!	69
	Явліня	72
XIV.	НАЦІОНАЛІЗМ	77
	Я люблю гнуй	77
	Політичний русин	80
XV.	ЕТНОГРАФІЯ	82
	Вичурки по-баранинські	82
XVI.	НАРОДНІ ПРОМИСЛИ	84
	Не треба чкодити людьом	84
XVII.	ПЕРЕСПІВИ З БРАТНІХ ЛІТЕРАТУР	86
	Хлопик	86
	Таня	89
	Бородіно	90
	Стихи о русинському паспорті	95
XVIII.	ЕКСПРЕС-ІНТЕРВ'Ю ПО ЗАКАРПАТТЮ	99
XIX.	УКРАЇНСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК НЕЗРОЗУМІЛИХ СЛІВ	107
XX.	ЗАДНЕ СЛОВО	117
XXI.	ПРО АВТОРА	120
XXII.	РЕКЛАМА	121

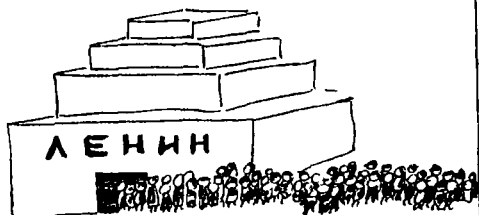
ПРИСВЯЧУЮ:

***ПРОФЕСОРОВІ ЧУЧЦІ З БАРАНИНЕЦЬ,
ЧЛЕН-КОРЕСПОНДЕНТОВІ НІМЧУКУ З ДОВГОГО,
ДОКТОРОВІ НАУК МИШАНИЧУ З БАРВІНКА
ТА ПАМ'ЯТІ МОГО ДІДА ПАВЛА З БАРАНИНЕЦЬ***

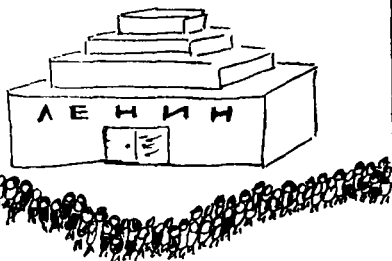
І. ПЕРЕДНЄ СЛОВО

Ця книжечка видана власним коштом автора для всіх бажаючих її купити. Придбавши її, Ви принесете авторові скромний прибуток і задоволення. А якщо після прочитання її у Вас самих задоволення не з'явиться, то авторові залишиться лише прибуток.

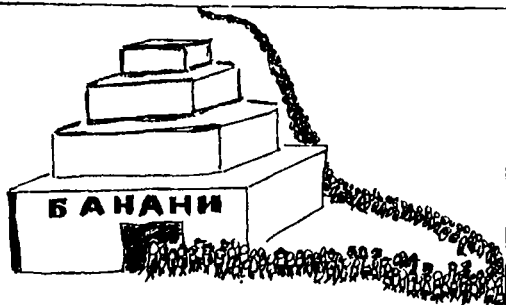
1990

1992

1993

П.

II. МЕТОДОЛОГІЯ

ЛЕНІН АЙ ДІТВАК

Ко тото на ня позерать
з обрацати на стіні?
То Ілліч, наш апо Ленін,
вун такий близький мені.
Научив мене любити
революцію, Москву,
указав ми путь до щастя
(я по ньому фурт иду).
Написав грубизні книги,
абим їх напамнять знав,
у діточум моєм сирцю
мавзолей собі склепав.
Люблять Леніна у світі
чорні, білі, жовті діти.
Ленін – апо! Ленін – квітя!
Ленін – сонце у зеніті!
Ленін – Партії отиць!
Ленін – буржуям кониць!
Ленін – Карла Маркса син:
їх нам дав Єрусалим!

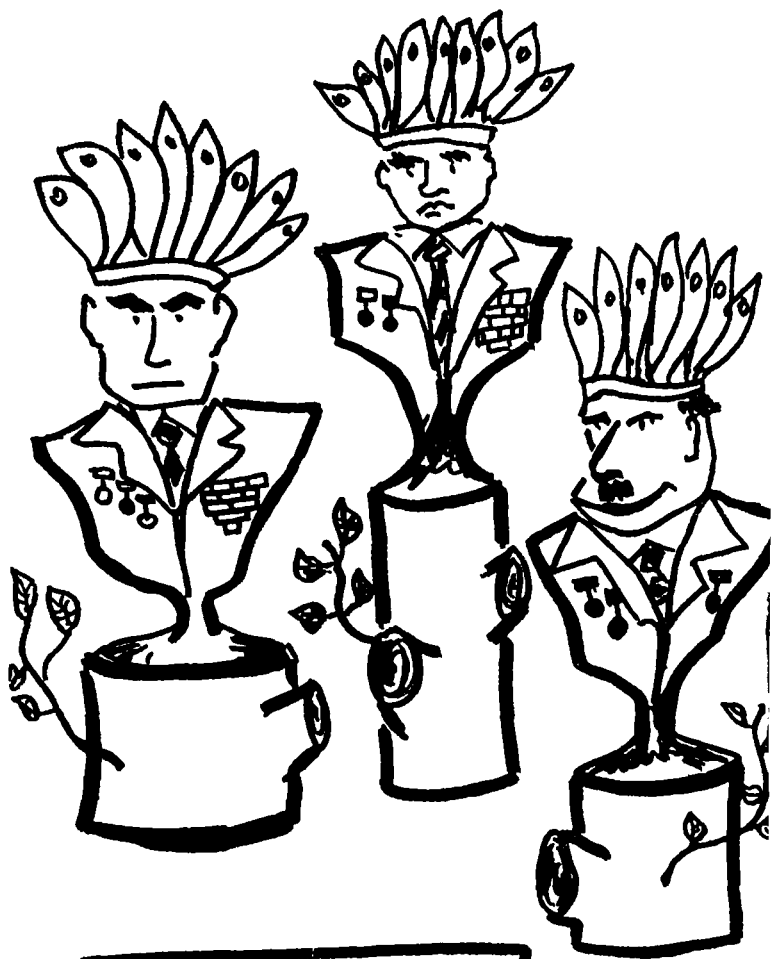

Висить Ленін в рамки з дуба,
тварь у нього, як жива,
Ленін пайслики поскубав
і повів такі слова:
"Продотряд! ВКП(б)!
Смирть попам! НКВД!
Враг народа! Броневик!
Гідра! Контра! Большевик!"

Вун на мене, я на нього
позераєме оба.
Педик, кажу му, Володьо,
я не контра, я – дітвак.
Муї отиць калгозник простий,
мати копле ріпу в ланки,
баба постить, дідо постить,
ми не служиме Антанти!
Стряко перший до комуни
плуг ай борони оддав,
а нанашко вшітькі свіні
до калгоза записав.
Сидиме у хіжі босі
з партбілетом, без гатий,
їсти нам фашисти носять,
бо санують нас, дітий.
Носять німці з-за граніці
ладічки из чоколадов,
хоть и з голов ми гузицьов,
айбо из Совіцьков владов!

Ленін! Ленін! Ленін! Ленін
Ти умер. Тебе ниє.
Айбо зерно, шо'сь посіяв,
видиш, фрасе, як жие!

04.1992

ГЕРОЇ УРУГВАТТЯ.

III. ПАРТІЙНА РОБОТА З КАДРАМИ

ЕВРОПЕЙСЬКИЙ УРУГВАЙ (коломийка)

Подкарпаторуський край!
Европейський Уругвай!
Кильо'сь дав блудних синок
медвідьох-началниках!
Кильо їх сидить в конторах
нам на ганьбу й нашим горам!
Кильо болванох, дебілох,
силгамошних імбецилох
твердо нас ведуть в блуди,
гет, по ленінській путі!
Кильо здримбали людей!
Як свиний!
Гий!

1982.

IV. ІСТОРІЯ

...Пітекантропи стали неандертальцями,
неандертальці стали кроманьйонцями,
кроманьйонці стали індоєвропейцями,
індоєвропейці стали слов'янами,
слов'яни стали білими хорватами,
білі хорвати стали русинами,
русини стали українцями...

Але серед українців донині трапляються і
пітекантропи, і неандертальці, і кроманьйонці...

*(Із спостережень над неорусинською
публіцистикою)*

БІЛОХОРВАТСЬКА КАЗКА

Я ем хорват, хорватом буду
уедно з матіров, з утцьом
и наохтема са обтану
хорватом, а не русином!

Муй дідо був хорватом білим,
я – мало чорний, не біда!
Головно, би'сьме розуміли,
же ми хорватська родина.

Ми не хоть ко! Малі народи?
Лупина! Хлопці, нас є много!
Бо, як казав небужчик Бродій,
"Ми єсть великая страна!"

За нас писали давні греки,
сятий Методій нас крестив,
а русскій царь Петро Великий
вино з Сериднього возив.

Шо нам французи, руські, німці –
Де-Голі, Колі, Горбачови –
такіх є доста в Баранинцях,
у Худльові ци Страбічові.

Нас у Карпатох є немало
и ми ту люде не нові:
хорвати ми, а не мадяри
и не кацапи-маскалі,
и не словаки, не волохи
не цигани, и не жида,
и не поляки, и не саси
виякі ми не русини!

Ми вже Унгвар избудували
у тот далекий темний час,
коли ші Арпад из Атіллом
попуд Уралом кози пас.

Запамнятайте: ми – хорвати,
а не "бідішні русини",
Константинополь розтрепати
Олегови допомогли.

Помогла нам Божа сила,
коли Тиса ай Дніпро
вшітькіх нас із'єдначила
в руський народ на добро.

З того часу ми, хорвати,
тиверці и уличі,
подоляни, сіверяни,
волиняни, гуцули.
Єдна зимля, єдна мати,
єден Бог и єден плуг,
єдна бисіда и влада –
зато Господь нам помуг.

Другі народи пропали:
як прийшли, так и пушли –
гунни, готи и хозари,
кельти, половці, авари
и герули, печеніги,
песиголовці, гепіди
од Урала аж до Праги
вздихали догде лаби.

Були би ай ми пропали
наохтема, як вони,
коби'сьме са збізували
лем на свої катуни.

Из страху, вби нашу зимлю
дако чужий не забрав,
вшітькі племена дов'єдна
изонанджив Святослав.

А потому Володимир,
позад нього Ярослав
фурт из нами мав роботу –
Русь дов'єдна істігав.

Так ми стали руські люде:
од Києва до Карпат –
буковинець, волинянин,
галичанин ай хорват.

Де са взяли московини?
То – пудкопилені фіни,
файта иншака домак:
матір мають из Казані,
из Карелії – сестра,
тютка из Тмутаракані,
а отиць – из-над Дніпра.
Но лем са од ніх позвідай,
де їм корінь, родина?
И учуєш: там, де стане
чижмов русській катуна!

Московини са мішали
Из карелами в тайзі,
пак од нас имня украли,
кажуть: "Руські ми, з Русі!"

Раз ци два спалили Києв,
пустили на Русь орду,
взяли од нас патріарха
ай гетьманську булаву.

Ми зустали без держави,
войска, церкви ай имня,
а поляки и мадяри
одорвали нас од пня.

Зажурилиса русини
на дніпрових берегах:
"Назвемеса українці!", -
так повів єден монах.

Розийшлиса христіяни:
руські – довкола Москви,
українці – геть степами,
а в Карпатох – русини.

Ко хотів – учив нас жити:
Відень, Краков, Букарешт,
Істамбул, Варшава, Прага
и Москва, и Будапешт.

Войовала Україна
из поляком, маскальом –
не хотіла са схилити
перед жіваном-царьом.

Ми са збоку призерали,
як са мучили брати,
а за тот час нас мадяри
попуд себе узяли.

Ай московський царь не чекав:
"Русскіє вы, русіны!"
Лем би зьме до України
веще нигда не тягли.

А коли повів Духнович:
"За горами – не чужі!" –
дотипирь са бісять наші
фенцики и бродії.

А коли в тридцять дев'ятам
пудкарпатські русини
заявили "Ми – вкраїнці!", -
потопили їх в кровли.

А по війні из Востока
засвітила нам Москва:
прийшли ленінські ідеї,
з німа й сталінські діла.

Онъ тоди ми заспівали:
"Наохтема вракаши!"
Котрий Партію не славив,
пушов, сегінь, в Соловки.

Прийшли цуроші з піштольов,
заложили нам калгоз,
маргу взяли, керти, поле,
заревали "План дайош!"

Був'ись газда – до калгоза!
Вшитко штатови оддай,
сина вугодуї до войска,
а сам радосно співай.

Співай, хлопче, за серинчу,
за богате життя,
за победу комунизма
ай за "грушку Ілліча".

Поділи собі купони,
би'сь до місяця не здох,
куп си цукру на талони
ї мидло од вуший и блох.

Зийшло сонце над Говерлов –
резонанджуеса динь.
Україна шї не вмерла,
а из ньов не вмер русин!
Стань пуд синьо-жовту фану,
най увидить Господь Бог:
наша зимля має пана –
то український народ!

09.1991.

*Спогади діда, навіяні війною
між китаїцями та совітами
на острові Даманському
в 1969 році*

ОДКРОВІНЯ БАРАНИНСЬКОГО КАТУНИ

Я був тоди цугсфігером у войську,
коли в Сараєві забили Ференц-Йовшку.
Праві са перша война зачала.

Я з войни са вернув дому живий,
бо'м мусів: дома'м мав аж п'ять дітий,
а шестого сусіда закапчав.

Я войовав в Одесі, Таганрозі,
Азовської море'м видів, вера Боже,
потому нас Брусілов прокіряв.

Коли нас руські раз в Галіції притисли,
одтоди ми долу баюса звисли –
не радий був'им, же'м у руки пушку взяв.

Не мож казати, же ми ліпше войовали,
бо не єдного з нас у плін забрали,
айбо даскільки раз ай цісарь вугравав.

Памнятам, коло вароша Знаменки
нас обключили руські регіменти.
"Чом я вояк?" – тоди'м побановав.

Лягли'сьме з хлопцями в декункох у болоті:
лем трьоме'сьме зустали в першуй роті –
герлойтнанта машингевер забив.

Ми трьоме: я – найстарший офіцір,
єден горянський канонір
и мало шалений мукачовський Дюрьо.

В декункох лежимо, як глисти:
болотом вумастили писки,
з страху помалі терпне нам гуно.

Чуємо руських: до битки са ладять,
маттери лають, пушками ломозять.
"Кониць нам рано!", – зашептав Дюрьо.

Надраном всяде було тихо
лем у порожніх черевах гуло,
горянський задрімав, я тяжко дихав
и цорконів зубами шалений Дюрьо.

Спиме и чуєме – загойкали "Ура!
За веру! За отечество! Царя!"
Отворю очі – виджу йде атака:
на трьох нас тильо їх – як маку.
Кидь вержеш каміньом до пса,
потрафиш до вояка.

Горянський наладив машингевер,
я скоро захопив два гранати,
а мало шалений Дюрьо
зачав молитиса, ревати.

Я гойкам: "Фойєр! Фойєр! Бий!
Стріляйте, хлопці, ко живий!".
А сам са молю из Дюрьом:
"Ратуй ня, Божечку сятый...".

Біда! Затих машингевер
(якбач, горянський уже вмер).
Ми двоє, а Дюрьо реве.
Я виджу – чекать смирть мене.

Тоди я шмарив два гранати,
зачав личити: раз, два, три...
Двигнув'ім голову, позерам –
неє атаки, неє кому "впірьод" іти.
Їх розметало на паздіря:
зустало лем драгунської піря
ай офіцірські фуражкі.

Ми вйовали як закляті:
Дюрьо порайбав свої гаті
й мене кортіло в корчі йти.

По обіді прийшли резерви,
принесли нам якісь конзерви
(дівок би ліпше привели).

Добрі нам було: руські не стріляли,
пушки в жаливу'сьме зметали,
лягли'сьме спати на землі.

Пролитів динь, а шалений Дюрьо
сховав муніцію и кличе ня в село:
фрасиско знав, де суть дівки.

Прийшли'сьме рано – я би спав.
Добив'им са, бо'м цілу нуч "орав".
Дюрьо такий, гиби го з крижа зняв.

Прийшла неділя. У сято'сьме не вйовали,
лежали'сьме в траві, дрімали...
А на вечирю праженоє мнясо жерли.

Добрі на войні. Дурний, ко йойкать.
Дома не ліпше – жона гойкать.
Єдна біда – же даколи требало дакому умерти.

Тепирь я газда, палю сливовицю.
Мам лутош на дворі, вина повну пивницю.
А з війни мам памнятку – див'ять пальці.

Спокуйний я, з Дюрьом си граю шахи,
айбо кидь ші раз пуйду войовати,
тоди най Бог вас варує, китайці!

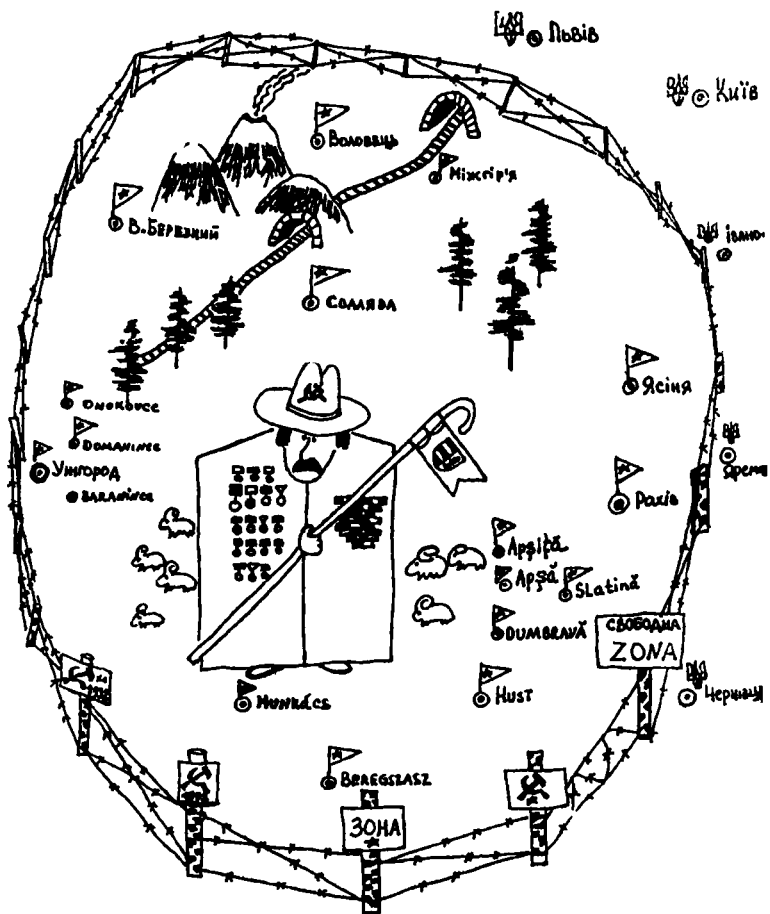
Мам схований малий машингевєр у курнику.
Кидь я з ним вуйду на тоту вашу стіну –
не вернеса ани єден из вас дому.

Є вас у Азії даскильо мілінох,
воякох вєще, як у нас патронох.
То нич. То багов. То гуно!

Кидь я, китайці, вас полапам,
та вшітькі будете ревати,
як даколи ревав мукачовський Дюрьо.

1978.

V. ПОЛІТИКА

Я – НАМІСНИК

Я, намісник Президента
межи русинами,
першим ділом загороджу
область паланками.
Покладу нову капуру
у Нижніх Воротах,
демократам заткам писки,
вушмарю з роботи.
Изонанджу коло себе
з безпеки агентоx,
а в новинці надрукую
свої подобенки.
Плацу двигну міліціштам,
вудам їм патрони,
а потому са попросю:
"Ко ту проти Зони?
Котрий з вас хотів би зимлю?
На фурт? Ци в оренду?
Зроблю вам демократичний
пендрик-референдум!
Будете голосовати
и мене хвалити,
жеби'м Вас автономістоx

в Зоні лишив жити.
Бо в туй Зоні чистий воздух,
буркут, ліси, гори
зроблять другий Ватікан
вадь другу Андору.
Прийдуть западні турішти
в Худльово и в Люту –
будеме мотиков гребсти,
Бога їм, валюту!
Каждий русин годен бути
у Зоні міністром,
кидь принесе алдомаш –
бензіну каністру!”

24.03.1992

ПАРТОМІ НАМІСНИК РЕНДЕК
СНГ? 1968?
ГКЧП? 1991?
КААХОЗ?
КОЛЕКТИВІЗАЦІЯ?
СССР? 1945?
КОМУНІЗМ? ДІЛКА КОРОВИ
УЗБЕКИСТАН? КЛІС? 1917? КМУ? УСВЯТИЦЬ!
ВЛКЕНІЦЬ

★ АВТОНОМНА ЗОНА ★

БАРАТЬЕ АІАОВУ З И МАГО

СВОБОДНА

ПОЛЬЩА

СВОБОДНА

СВОБОДНА

СЛООВАЧЧИНА

ГАЛИЧИНА

СВОБОДНА ЗОНА

СВОБОДНА

СВОБОДНА
МАДЯРЩИНА

СВОБОДНА
РУМУНІЯ

ДЕПУТАТСЬКИЙ ЗАПИТ ПОДКАРПАТСЬКОГО РУСИНА

"20 серпня у приміщенні залу Свалявської районної адміністрації відбулися урочисті збори з нагоди річниці Незалежності України.

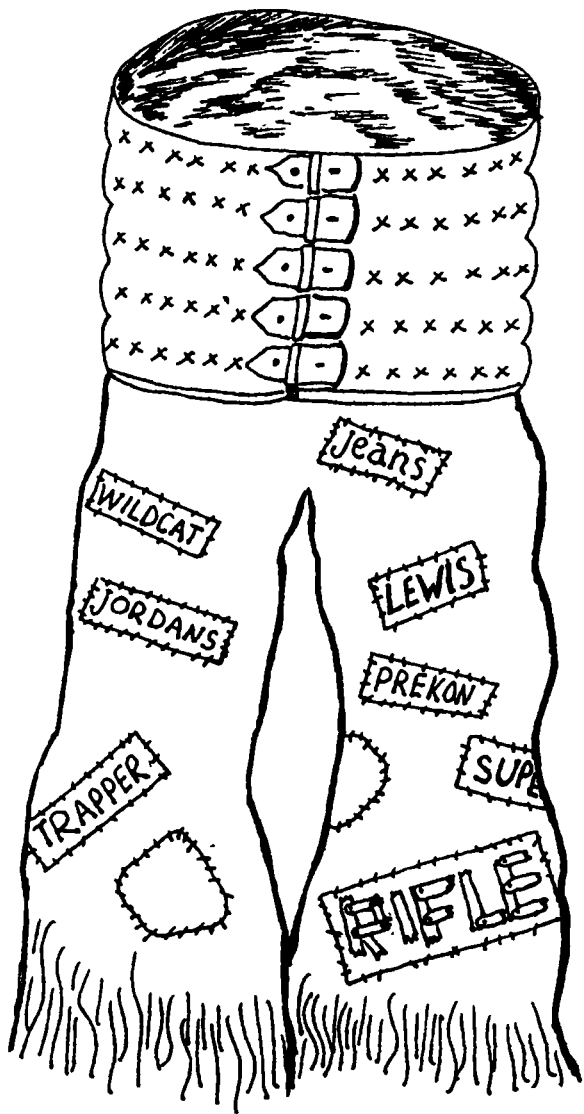
В президії засідали: колишній перший секретар райкому КП України Г.Г. Кеменяш, колишній завідуючий відділом пропаганди і агітації Ю.В. Лендєл, колишній звільнений партійний секретар лісокомбінату В.І. Кривов.

У виступах вони закликали до боротьби за автономію та відродження русинства на Закарпатті. Картали Президента Л.М. Кравчука за те, що він, перебуваючи на Закарпатті ще як кандидат у Президенти, обіцяв автономію, а тепер – не дає."

(Із народного тижневика "Карпатська Україна", №38 від 17.09.92).

Де са дів КПСС?
А из ним ковбаси?
Генеральний секретарь
у партійнуй рясі?
Де райкоми? Партбюро?
Де суть парткомісії?
Де ОМОН? Де КГБ?
Де чорти з міліції?
Де суботники? Парад?
Де суть демонстрації?
Де пам'ятники Вождьови –
"гордость русской нации?"
Де є войско? Ветерани?
Де суть побідителі?
Де тоті суть пиявиці...

наші визволителі?
Де є Марксув гегемон,
з'язаний ланцями?
Де є Брежнев, Бога'му,
з тристо орденами?
Де є тот, ко од ня взяв
зимлю и корови?
Ко в Сибір утця загнав
за снопик соломи?
Де суть тоті комунішти,
маттір їм у душу!
Повтікали? Вуздыхали?
Вшитко знати мушу!
Ние кому одповісти!
Кому боговати!
Вчера були партократи,
дниська – демократи!
Урядують! Дирігують!
Хвалять президента,
за котрого би'м подумав,
ци дати пувцента.
Тих, котрі учера Зону
до небес хвалили,
поробив намісниками,
дав їм в руки силу.
Никому уже не вірю,
брешуть, ко як годен:
Началники са міняють,
а я фурт голоден.
Доста було партократам
дале панувати!
Доста в скурі демократа
дале нам брехати!

VI. БІЗНЕС

НОСЬМЕ ЦЕЛТОВІ НОГАВІЦІ!

Див'ять роки з-за границі
Еміл возить ногоавіці.
В джінсах ходить пувсела:
ЛЕВІС носить голова,
САЛІКи – у ланкових,
пуп – у ВІЛДКЕТах нових,
агроном за пувсвині
стокмив ПРЕКОНи нові.
Два гордови ізабелли
дав за ДЖОРДАНС старий Бейла.
ТРАППЕРи за гуску йдуть,
за МОНТАНА вуз дають.
Вусямдесятручна Маря
гаті ВРАНГЛЕР на са взяла!
Кажда сільська молодиця
носить РІФЛЕ ногоавіці.
У ТЕКСАСох старі жони
йдуть до церкви, як драгони
Варош чудуеса з нас:
не село, а штат Техас!

Еміла заголосили,
поштофали, засудили,
за границю не пустили.

Еміл уже иншак жие:
джінси людьом з целти шиє.
Заложив коператив,
організовав актив,
ножички купив, нитки,
цолшток, гомбіці, ігли.
Уже дома не жие –
справив з хіжі ательє.
Дарьмо, же готовий шити,
Ние целти – з чоґо жити?
Помогли'му добрі люде,
кажуть: "В Дравцьох свадьба буде,
шатор там из целти правлять,
гудаки пуд целтов бавлять".
Ші са гості не напили,
молоду ші не гонили,
коли Еміл шатор стяг,
склав на фурик та й потяг.
Обийшов село кертами,
за хлівами, бударами,
утікав через пшеницю,
тенґерицю, команицю,
побродив парадички,
огурки и курячки,
три раз став у коровлячку,
колесом ударив мачку,
перескочив через мурик,
стратив калап, зламав фурик.
Замашений од гуна
принюс целту до двора.
Розонанджив, застрочив,

людьом ногавіці зшив.
Другий раз од "голови"
целту з "бобика" стягли.
Третій раз пушли в Горяни,
де вояки жили в станох,
за еден гордув вина,
звезли целту до двора.
Изясь джінси у селі
носять старі і малі:
в ЛЕВІСох сятять паски,
у МОНТАНах – писанки,
у САЛІКох колядують,
в ТРАППЕРОх хіжі мурують,
ПРЕКОНи беруть на гриби,
лапають в ТЕКСАСох риби,
носять РІФЛЕ на гостину,
в ДЖОРДАНСох пасуть маржину,
ВРАНГЛЕР тримлють на Великдинь,
ВІЛДКЕТИ – на каждый тиждинь.
Еміл став великий пан –
баранинський бізнесман.
Йдуть на експорт за граніці
Емілові ногавіці.
Еміл пожичку бере,
целту вецце не краде.
Перенюс артіль у Чоп,
перейшов на хозрасчот.
Йде горі калгозний НЕП –
Буде в нас джінсовий склеп!

21.07.87.

VII. СОЦІАЛІСТІЧЕСЬКІЄ ПРЕОБРАЗОВАНІЯ НА СЕЛЕ

"В сім'ї радянській всі ми браття,
нам силу партія дала.
Орденоносне Закарпаття,
трудівникам твоїм хвала!
Хвала твоїм трудящим людям,
з якими в комунізм ідем,
і на своїх квітучих грудях
вже орден Леніна несем"

(В.Вовчок)

САГА ПРО ТЕНГЕРИЦЬОВОДА МАГДУ-ПЕРДОВИЦЮ

Вишше нашій церкви
ничого неє.
Вишше моюй грушки
нич раз не росте.
Ширше моюй шопи
лем калгозний хлів.
Я з села не пуйду –

чий би'м удурів.
У нас такі псята,
як у вас теля.
То, що в вас корова,
то у нас паця.
Тенгериця в полю,
як Горянський ліс.
Яка в вас пасуля
у нас такий гріс!
Черишні великі –
єдну би'м не йзів.
Я з села не пуйду,
чий би'м ушалів.

*

*

*

Вулялася вода
з старого відра –
из відра до керти
потекла ріка.
Ишла селом Магда,
несла свиням їсти,
схловзлася у потук –
и неє невісти!
Пушла попуд воду
шіковно як пструг

дно щцьками зрила,
як здвоєнии плуг.
Побіліла мати,
почорнів отиць:
яка файна дівка,
а такий кониць!
Най вам кажу: Магда –
наша пердовиця,
найвишша на світі
її тенгериця!
Од шиї до пуца
в Магди ордени.
Веце мав лем Брежнев
на якісь два-три.
Збіглиса на берег
ланка і сільпо,
врискають до води:
Магдочко-о-о!
Дюгають тичками,
досігають дно,
чиряють фінджами,
лавором, відром.
Дорана з свічками,
з лампашом в руках
глядали у воді
свою Мамлакат.
Раз лем споза клубу
вулитів "газон",
на котрому ходить
голова в райком.
Фийки заскрипіли,

зломозів редуктор,
двирі са втворили –
вупав вон інструктор.
Вутяг жебаловча,
густі смолі дув,
наладив си папірь
и такой загнув:
"Мусю вам повісти,
сталаса біда:
затягли до води
Магду ордена.
Извиніть райкому,
же з Верховнов Радов
див'ять кил жиліза
на Магду завадив.
Ми якби поллучше,
а воно в блуди...
Ви нам перебачте,
дорогі батьки.
Я повів вам правду
(я не знам брехати):
ордени казьонні –
їх мусай вертати.
Кидь са Магда найде –
тіло зухабіть,
най у воді плавле –
куфайку здойміть!
На орденax – Ленін,
красная звiзда,
Се наші сятині,
не якась п..."

*

*

*

Ой, не пуйду нигде
я з свого села
Низач раз на світі
й за погар вина!

IX.1991.

СЕЛО СТАЄ ВАРОШОМ

У нас в селі є газ.
И батареї суть у нас.
Айбо не знати котрий фрас
нам батареї так повнанджив,
же звон закапчав елетрику,
а изодну пустив газ.

1977

VIII. КУЛЬТУРА

ПЕРША БЛИСКОТЕКА

Вичар в клубі – блискотека!
Гудаки прийшли здалека.
Люде збіглиса до клубу –
видіти, шо з того буде.
Хочуть знати, шо то "діско",
шо гримить так, шо то блискать.

Нараз загасили світло,
дали звук – заграли Бітли.
заревали "AC/DC",
як збісний медвідь у лісі.
Ко зайшов у клуб на "Татрі"?
А, то співають С'юзі Кватро!
Скачуть гудаки на сцені,
ги корови недоєні.

Головов трясе Олена,
розкапчана, издушена.
Кивать шовдарьом Маргіта,
затерпнутов в гатьох рітьов.
Пороззувалиса панки –
мичуть довкола топанки.
Чути сопух сливовіці.

Брейк танцюють на гузіці
вуваліяні, як пацята,
піонери, жовтенята,
комсомольці, ціганчата.
Плафон сиплеса у клубі,
бубен дуркать ми у грудьох,
облаки уже розбіті,
двирі вувергли на квітя,
стульці летять, ги би піря,
розтрепані на паздіря!
В лампаші фляшками мичуть,
жони міліцішту кличуть.
Врискать Шоні, реве Пішта,
гойкать п'яний міліцішта.
Запалили вже фірганки,
рокери са б'ють на гангу.
Металішти Шоні й Пішта
на кров збили міліцішту...

Доста було блискотеки –
я вже думам за патеку.
Доста було "Modern Talking",
не бірую! Дайте покуй!
Доста грати рокен-роли
шалені ги збісні пчоли.
Як заграли "Status Quo" –
в печунках ня запікло.
Як загойкав Фред Меркурі –
сполошив сусідські жури.
З хіжі лає Дюрі бачі,
реве жона, діти плачуть.

Вубіг церкувний куратор –
розбив балтов трансформатор,
стяв сулак из елетриков.
Голова прибіг з мотиков.
Вшиток народ занімів:
стіни впали, клуб згорів.
Ко устиг – утік дому,
скачучи, як кенгуру,
через цеглу, вальки, скло,
через заспаной село.
Поброджений серед клубу
міліцішта зберать зуби.
Сегінь хлоп, не мав серинчу;
зубох довкола – як рінча.

В понеділок на манковах
храмлють рокери до школи:
руки в фачлику на шиї,
зуби – в жмині, лица – сині.
Каже вчитель: "Шо за фрас!"
Була школа – став коргаз!"

То не хиба, же ми хромі.
В п'ятницю на танкодромі
розонанджимо, як пекло
иші ліпшу блискотеку.

13.08.88.

ХУДОЖНІЙ ГОЛОД У ЛИКИЦАРАХ

Ван Дейк, Ван Ейк, Ван Гог,
І-ван І-ванович Їлько,
Олашин, Тегза, Пісаро
із ними Барнич, Пікасо
взяли з собов Марка Шагалла,
до них пристав Пал Карлич Балла,
Медвецька – не, Скакандій – ай,
Грабовський, Бровді, Шип, Кашшай,
Пономаренко, Ботічеллі,
Манайло, Петкі, Вазареллі,
Варга, Іванчо, Сирохман,
Приходько, Свида, Корж Богдан...
Пушли на пленер в Ликицари,
коршув вина з собов забрали.
Холсти простерли на землі,
ріхтують "Фриштик на траві".
Матіс пушов на гриби в ліс,
Делакроа коле дрива,
старий Гоген розклав огонь,
а Ренуар принюс погар.
Огинь горить, вино тече,

а їсти нічого неє.

Пошкрябавса Їлько сердито:

"Най би прийшов ку нам Микита,

бо тот валовшен за пувдня

намальовати нам ягня."

(Айбо Володьо їх не чує –

вун газопроводи малює).

Сидить голоден Габда Лоці –

слизи набігли'му на вочі:

почкодовав, же цікламени –

не шітемені, не пельмені!

Єден за другим устають,

голодні йойкають, ревуть:

"Киби из нами був Лезу,

нафіркав би живу козу.

Кажуть, у йовшки Чернія

є образ білого коня...

"Чкода, же ту неє Щура,

його "Желізного коня":

изіли би'сьме без проблем –

в Гогена в куфрі автоген".

Почухав Бедзір черево –

не годен гризти дерево!

Із ташки вутягнув Джорджоне

солодкі з лекваром бомбони,

роздав – поціцяли, сидять,

изязь за фриштик говорять.

"И Шутев десь пушов з машинов –

вун має "Самовар з калинов";

Едіта – натюрморт из булков,

а Коцка – доярьки, гуцулки

из бриндзов, замішков, грибами,
из шовдарьом, из галушками..."
Островський вже на нус паде,
не критикує, а реве:
"Недуйдаві скульптурні сили!
Уже би'сьме кочоню їли,
киби тоті фраси зліпили
свинячу голову из глини!"
Та шо то, люде, за гостина,
Кидь цяпкать на палітру слина...
Скакандій са набрав куражі,
установ, закашлявса й каже:
"Се вам не фіркати пейзажі!
Не видите аграрну тему!
Не розумієте проблему!
Фурт ліс і сніг, гора ай поле,
ріка, село, даколи море,
даколи танк, квітки, портрети.
А продовольчі де сюжети?
Де є того, шо ми їме?
Лем пиво чеськое п'єме?!
Ци даколи їсте харчі:
попригу, шовдарь, колачі?
Коли увидить наш глядач
ковбаси, сир, а не тягач?
Кидь нич не мож купити в бовті,
най хоть на образі гомбовці
увидить вуроблений хлоп,
котрий са кличе хлібороб!"
Єдна проблема в нашу Спільки:
калим, пейзажі, анонімки.

Шо ви мені одповісте,
кидь єден другого їсте?

1987.

*Есе образець істиннаго путкарпатору-
сінскаго языка середіны третього рока
от сотворенія Общества поткарпац-
ких русинув.*

ФУРУВ АЙ БАЛТА

Фурув геренду фурувал, когда позерать – ідыот балта:
у неділяшньом вігане, у башмаках с високов талпов.
Фурув, когда увиділ балту, зафурувал іщі май скорі,
а балта, кліпнув на Фурува, пошла плясать себе надворі.
Фурув обертаться, потеет, і з каждым обертом фурует.
А балта теж не отстає: танцюєт, в зимлю талпов б'єт.
Сплясались крепко, сильно очень. Балдіє балта что єсть мочи.
Фурув фурує, як збісний: геренда з липи, вун – твердий.
Профурувал геренду цалком, а пак захпавса балті в талпу.
Не получилась у них пляска – балтофурувовочная связка.

Такое часто видиме в житю –
у телевизії и меджи русинами:
невошколовані лопочуть двома бисідами,
собі на сміх нам на біду,
а люде кличуть їх балтами.

1980

ІХ. ОСВІТА

СОВІЦЬКА ШКОЛА – НАЙЛІПША

Часловська спецшкола – університет.
Тот, ко ї закончив, знає алфавет.
До Часловській школи шалені не йдуть!
До Часловській школи лем мудріх беруть.
Приміром, у школі Василько из Лаз
на п'ятки закончив Березький коргаз.
Вчителі у школі мають зо мнов журу –
хочу поступати у аспірантуру.
Став'им активіштом: взяли'ня в профком,
зберам члинські внески и металолом.
Лекції їм читам за алкоголізм,
критикую войну, імперіалізм,
урожайность двигам, дою молоко,
фотбал бавлю, теніс за цілою село.
Тепирь сміло можу в УЖДУ поступати –
є кому, невроку, рекомендувати.
Каже мені вчитель: "Не буй са, не плач!
Из тебе ші буде добрий викладач".
Був я на медфаці – здав'им документи,
були там и гурші абітурієнти.
Шо'м са напозерав на тот наш медфак –
каждий другий бімбов, вадь чистий бумбак:
Дві мукачовські Олени –

Обідві олігофрени.
Хлопці з довколишніх сіл –
кожний малинько дебіл,
Лоці учительський син –
дуже кедвешний кретин.,
Син воєнного Федот –
наполовку ідіот.
Тихинька бумбаня –
імбецилка Маня.
До голови трафлений –
медаліст из Бовтради.
И декана'м видів,
умрете од сміху, –
у білуй пондьолі,
учмелений міхом!
Невелика хиба –
голова дурна.
Вароські студенти
глупі, як и я.
Виджу, же з ня буде
добрий терапевт,
хірург вадь дантішта,
очник, фармацевт...
Кидь би са не вдало –
проктологом стану –
бо в атуї століці
доктор до гузіці!

1982

Х. ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я

НЕ МОЖ ПИТИ – І

Коли остатній цигаретлик
загас у погарі з вином.
Коли муй старий цімбор Еміл
заспав зелений над відром.
Коли'м надвур на лабох цабав
(на воздусі я ліпше сплю)...
Тоди'м собі подумав: "Люде!
Та нач то я, як марга п'ю?
Чом'им такий несеренчливий?
Чом'им дурний? Уже мам волос сивий!
Чом дідо муй ходив до церкви,
а я од п'янки мусю вмерти?
Чом муй отиць не мав гризоту,
а мене вувергли з роботи?
Чом нико з файти нич не пив,
а я са докус избісив?
Та чом! Та чом! – я гойкам, – Чом!
И б'ю до цімента чолом.
Бім-бом, бім-бом, бім-бом...

Фрас ми до того, кидь ми тяжко:
гроший ние, мам цураву тапловку.
Тоди не п'ю, коли порожня фляшка,
вадь не бірую вуйняти из повної дуговку.
Дуговка? То моє спасіня!
Прозрів'им, Господи!
Не п'яний'ись? Ци чуеш ня?
Заткай лем фляшку, пане муй!
Забий до нії грум, вадь х..!
Най не тече з нії вино.
Сам я не заткам.

Я – гуно!

1979

НЕ МОЖ ПИТИ – 2

Чом то мачка не їсть гриби,
а пес не літає?
Чом мала дітина плаче,
а велика лає?
Чом стара баба годна,
а дідо не годен?
Чом вепирь цілий динь жре,
айбо фурт голоден?
Чом у воді риба дихать,
а чоловік здихать?
Чом у негра рітя чорна,
а в русина біла?
Киби голова то знала,
бізонь, би вдуріла.
Ние помочи дурному –
треба са вучити.
Позерайте телевизор –
доста було пити!

1979

НЕ МОЖ ПИТИ – 3
(медитація)

Не знам, чи свадьба са минула,
чи акурат са зачала?
Ми йшли на свадьбу вадь із свадьби?
Я дружба був ци тамада?
Не знам, цси'сьме ишли на возі,
ци я из возом ишов сам?
Ци вуз мене ударив на дорозі,
ци то я сам
помняцкав з куньми плічі цімборам?

Довкола жони у пондьолах
на тепші носять пірулки...
Ко то: сокачки ци доярьки?
Ци, може, то мої дружки?
Мені са видить, лежимо в шпіталю:
Иван, Василь, Петро, Мішьо...
А де са стратив, сам не знаю,
зафачликований Дюрьо?

Добрі, же я серинчу маю,
добрі, же'м са обстав живий.
Нич не памнятам...,
вукапчали "галю"...
Я з тої п'янки вже дурний.

пц.

ПРОКТОГРАМИ – 1–4

НЕЗЛАМНА

Ламлють руки, ламлють ноги,
голови і зуби,
ламлють ребра, п'яти, шиї,
хребти, носи, груди,
ламлють коліна и локті,
поперек, ключиці,
айбо нико ші не відів
зломлену гузицю!

НЕ ГОЛОДУЙМЕ!

Слава! Слава! Гойра! Гойра!
Ийен! Ийен! И ура!
Нигда най не заростає
пуд поперекком діра!

СВЕРБИГУЗКА

Легко жити з кривов лабов,
з коростов на лицах,
айбо нияк не бірую,
кидь свербить гузиця!

СНІД

Люди са боґть од СНІДа,
бо вун з-за граніці.
А доправди найстрашніший –
чиряк на гузіці!

1985

ГЦ.

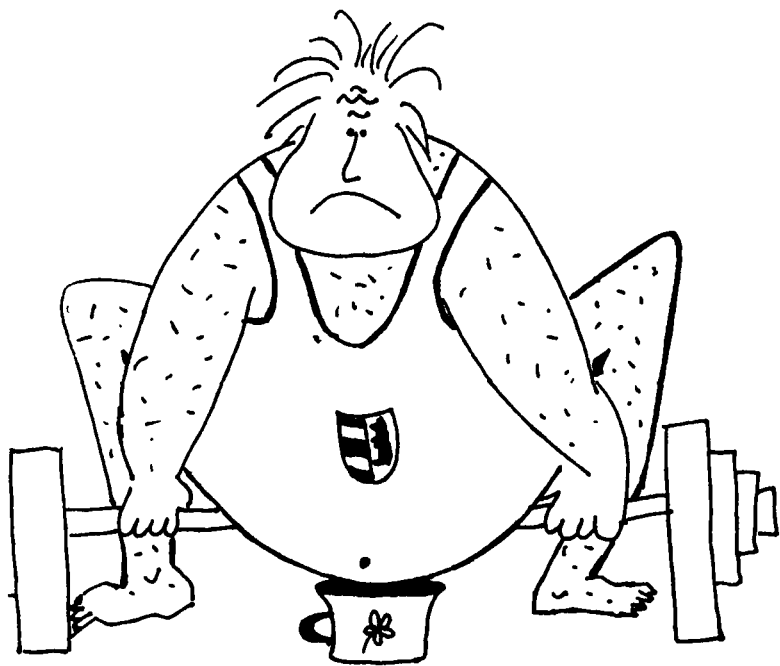
ХІ. СПОРТ

ДВИГАЙМЕ ФОТБАЛ!

Фотбал копають у Дравцях,
бавлять в Баранинцях,
люблять лобду в Коритнянох
и у Доманинцях.
Не бірують без фотбала
гийовські мадяри,
бавлять Кінчеш, Йовря, Ярок,
Лази, Ликіцари.
Як корела прийшов фотбал
до Стрипи, в Кібляри.
У Горянох керти топчуть –
ладять нову площу.
Идуть люде за фотбалом,
ги би в Повч на прощу.
Зухабилі хлопці "діско",
гуслі и бургови,
дниська вшітькі фотбалішти –
найвиччі фатьове!
Нико вже не йде до церкви,
перестали пити!
Годен'им про лобду вмерти,
мусю фотбал бити.
Лем майстри из "Закарпаття"

лінивi, ги воші:
нич не роблять,
лем са возять,
дурять людські гроші.
Най їм Господь ноги ламле
коликом желізним!
Най са діти їм народять
у капіталізмi!
Най їм смолі поутерать
Рац из Фанчикова!
Най їх копати научить
Яремчук з Бичкова!
Ганьба, же не має варош
такого фатьова.
Доста ганьба, же не видять
пани у столиці,
же ми фотбал свуй захпали
маттери в гузицю.

1984

п.

ПІТЮ, НЕБУДЬ ШТАНГІСТОМ!

Куплю собі лобду,
найду файной поле,
буду фотбал бити,
закля са не зоре.

Куплю си корчолі,
як ріка замерзне,
буду са возити
онь ми пукне серце.

Куплю сї кросовки
з клинцями на талпі,
буду утікати,
як пес на асфальті.

Куплю собі дунгов,
бензіну наберу,
буду са возити
онь аж допосери.

Куплю собі штангу,
буду качуляти,
бо кидь горі двигну –
можу са урвати.

Вшитко мож купити
в "Спорттоварох", Пітю,
лем неє штангістом
дуговки у рітю!

1983

XII. СЕКС

КУРВАШ АЙ ЖОНИ

Ко загасив мені у рехлик
вонячий мокрий цигаретлик?
Ко розмастив ми на копоні
пувтаніра маснуй кочоні?
Ко з корчми вутяг мене сночі
и латов швакав меджи очі,
потому дрилив'ня из моста,
бо відів, же мені вже доста?

На ферму рано йшли доярки –
єдна русначка й дві мадярки –
почліві наші сільські жони:
їдять лем кромплі й макарони,
цілою житя фурт у роботі,
у нервох, суеті, гризоті.
Кажда из них на нус паде,
по пличох їх калгоз іде,
як по гарадічих, горі,
іде калгоз "У світлі дні".

Мене увідали у воді,
загойкали: "Але, Володьо!
Володю, встань, пої вон! Не спи!
Дустанеш ревму! Захолодиш си печунки!"
Улапили'ня попуд руки,
потягли'ня на ферму схнути.

Я нич не чув, бо'м п'яний був,
найрадше би'м собі лягнув.
Так я, обваляна свіня,
лежав у валові пувдня,
потому'м льогав молоко,
закля'ня вшитко перейшло...
За тот час мало вусхло шатя,
зогрівса лімбов в мокрих гатьох...
Дали ми жони три рублі
(не знам – на пиво ци таксі)
и гет спровадили мене...

Роки ідуть, життя іде...
една проблема'ня гризе:
киби не жони антої,
од смерти нигда би'м не втік.

1987

ХІІІ. ДРУЖБА НАРОДІВ

ЖИЙМЕ В'ЄДНО

Суть у нашому районі
кози, вувці, воли, коні,
суть корови и бики,
суть мачки и коцури,
суть телята и качки,
барани суть, свіні, пси,
кури, гуси, когути,
голуби и пацкани,
ластувки и воробки,
чіга-біги, слимаки,
богари и черваки,
и колячі їжаки.

Суть и шваби, и кертці,
гирчки, мипі и ласіці,
пилиякі бумбаки
и кусливі сунюги,
гади, глисти, ящурки,
гусилниці и боцки.

Суть и жаби, суть и риби,
суть бактирії и гриби,
коропані, пінджурі,
бумбаріщки, мотилі,
мухи, блохи, муранглі,
пчоли, оси и джмілі.

Каждий дзьобать, гризе, лиже,
бреше слинить и ремидже,
копле, копать, довбать, рие,
сунеса, біжить и скаче
рогом б'с, гузицьов суче,
вучми лупкать, хвостом плеще,
кусать, дере, ногтьом дряпать,
пуцьков сикать, лабов шкребче,
крильми махать, писком грабать,
дюгать, двигать, дрелять, тягать,
муцуса онь аж крекче.

Каждий фітькать и бзучить,
гагать, мекать и фучить,
квоче, кваче, кукурікать,
ціпкать, співать и кувікать,
рьохкать, кашлять и гучить,
вие, ригать и сичить,
пищить, грявчить и нявчить
и реве лем не мовчить.

Єден жиє у норі,
другий – в зимлі, тот – в дірі,
сись – в геренді, у стіні,
у маштальні, в курнику,
на поді, у рибнику,
у пеливні, за гнойом,
на дривутні, на дворі,
у комині, у хліві,
у болоті, в калабані,
у потоці, у траві,

у креденці, у шафарні,
у фалкасні, пуд каміньом,
у волосю, у перині,
кониць керти в шаломіню.

Каждий знає собі місто,
каждий з иншакого тіста.
Вшитко файен розділено,
пошорено, заряджено.
Єден другім не заваджать,
не перичить, не онанджить,
ни до чого са не мішать,
кидь са видять – набук втікать.
Вшитко жие у пасії,
гармонії, носталгії,
у природнум сімбіозі,
у великому калгозі.

1985

ЯВЛІНЯ

Шо то? Сто изрі людей?!
Сукньох! Калапох! Гатий!
Де са взяли? Ко нагнав?
Ко їх організовав?
Людий – море, як полови!
То не діти вуйшли з школи!
Може, войско у село
нараз ни з чого зайшло?
Може, фотбал? Фестивал?
Легко, свадьба? Сільський бал?
Може, в клубі блискотека?
Легко, отпуст у селі?
Може, крачун? Первий май?
Може продають олай?
Може, зимлю ділять йзясь?
Вадь в село заводять газ?
Може універзіада?
Лекція? Агітбригада?
"Круглий стул"? Олімпіяда?
Легко, "Першінг" в село впав?
Може, са буяк урвав?
Може, ящур? Спід? Гертика?
Може, стрілила мотика?
Нич не ясно, шо са стало:
вшитко са перемішало,
замотало, поплело,
зворохобило село!

Вера Боже, то не фіглі,
доброволно,
мертвий Арпі на біціглі
указавса на сільраді
на страхи цілуй громаді.
Перепудилиса люде:
"Кониць світа скоро буде!"
Людий влапив дикий страх,
же то другий Карабах:
повтікали в тенгеріцю,
дзвонарь вуліз на ялицю,
пуп од нервох занімів,
голова онь пичать ззів,
а партійний секретарь
занюривса у будар.

Чом то Арпі з мертвих встав,
як сятый са указав?
Чом утік из тимітьова,
з дубового копоршова?
Чом у зимлі не лежить –
людьом нерви мотлошить?

Арпі лавори робив,
коли меджи нами жив.
Робив шафлики, шахтови,
миски, корита, валови,
гордовлята и гордови,
креденци и сакастови...
Арпі перший у селі
справив з липи біціглі.

Біціглі до войска взяв
и на війні са заляв.
Поховали'го в селі
в'єдно з ним и біціглі.
Йдуть на отпуст до села
позерати явління.
З Доброни прийшли мадяри,
коло церкви шором стали
(Арпі був мадярський шваб –
в Доброни у нього брат).
Пуд агацом у тіни
стоять сестри и куми,
шовгорове и вуйки,
жони їм ай їх сини,
одданіці, невістки,
легіні, газди, дівки,
діди, баби, дітваки,
пусцяники, пусцянки,
сикоші и сикошки,
смолавці и смолавки,
засранці и засранки,
вупердки и копилята,
шилиякі неборята...
Стоять гордо по-бетярські,
позерають по-мадярські:
Молнар, Герендаші, Надь,
Сийкешварі, Немеш, Пап,
Балаж, Фабіян и Дьолог,
Сокач, Сорвош, Кіш и Болог,
Варга, Егреші, Дьордяй,
Кертійс, Говоші, Гуснай,

Біров, Рубіш, Потокі,
Бровді, Барна, Уйлокі,
Шолтес, Кочіш, Мейсарош,
Сентімреї, Голомбош,
Дебрецені, Фозекош,
Неймет, Роман, Лендел, Терек,
Горват, Орос, Товт, Рац, Герек,
Кардаш, Леврінц, Лакатош,
Мартон, Козма, Олайош,
Каналош ай Кенереш,
Коложварі, Сентипал,
Адам, Габор, Ігнац, Пал,
Кормош, Куруц, Шомоді,
Чонграді, Сюч, Піріді,
Борнеміса, Шютев, Лукач,
Югас, Феер, Андор, Ковач,
Фегер, Фекете ай Режо,
Балінт, Мовріц, Феньов, Дежо,
Салаші ай Сігеті,
Нілаші ай Сіладі,
Фаркаш ай вильо другіх...

Сонце за керти зайшло,
спить калгозное село.
Лем мадяри фурт стоять:
за АРПАДА говорять...

1987/92

XIV. НАЦІОНАЛІЗМ

Я ЛЮБЛЮ ГНУЙ

Я люблю гнуй, коли вун пахне,
коли'го чути вичар на цілої село,
коли у ньому курка зирня найде,
коли на ньому співають ситий воробок.

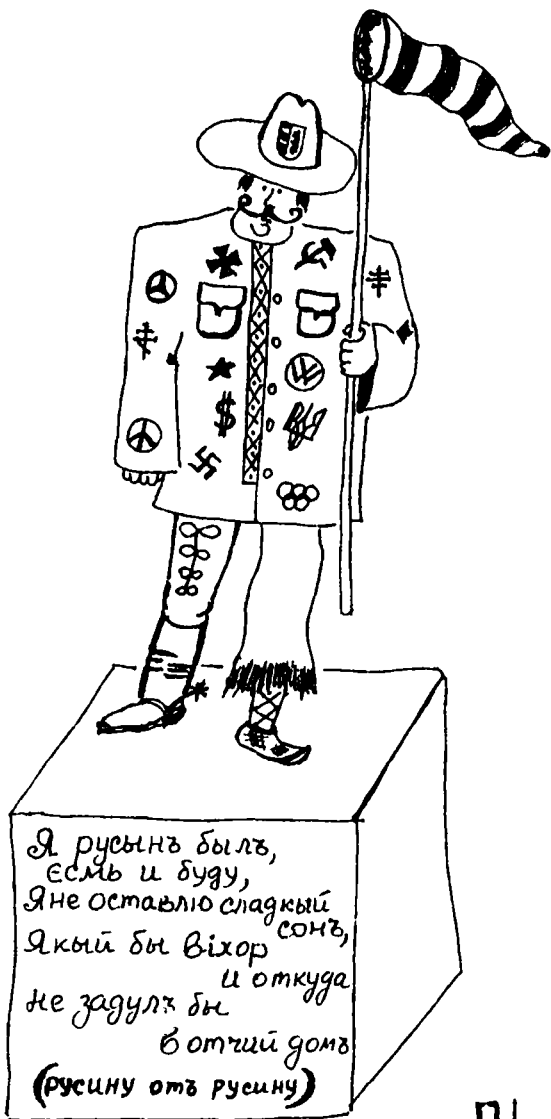
Я люблю гнуй, коли вун гріє,
коли вун м'якне в газдувських руках,
коли червак у ньому довго жиє,
коли лежить вун плитов на полях.

Я люблю гнуй, коли вун од корови,
коли барацки коло нього заквинуть,
коли вночі над ним літають сови,
а вдень гнойовку мухи з нього п'ють.

Я люблю гнуй, коли гноять ним зимлю.
Я зимлю люблю, погноєну ним.
Коли в руках я дараб гною тримлю,
я знам, же я єм тої зимлі син.

Я люблю сісти на громаді гною,
далеко відіти з високого горба
и вупити з зеленими кертами
канчув червеного вина.

1984

Я русынь былъ,
Есмь и буду,
Я не оставлю сладкый сонъ,
Якый бы вихор ^{сонъ}
и откуда
не задулъ бы
вотшии домъ
(русину отъ русину)

ПОЛІТИЧНИЙ РУСИН

(діагноз)

З мадяром – вун мадляр,
з словаком – словак,
из чехами – пепік,
а з рускім – русак.
У Марокко – мурин,
жид – меджи жидами,
з турками – вун турок,
з татаром – татарин.
Масарікув пуцер,
Гортіюв слуга,
а за України –
КаГеБе рука!
Великий партійний,
славний демократ –
русин політичний,
прокто-ренегат!

16.XI.1992.

XV. ЕТНОГРАФІЯ

ВИЧУРКИ ПО-БАРАНИНСЬКІ

Жовтий місяць, як діточа лобда
кукать звонка через облак дну,
машлик муцно ня здавив за горло –
голова ми спухла, як гордув.

Я танцюю танго з хромов дамов,
скоро рано – вже би йти дому,
вупив'им два погари "Чінзано",
думам си, як даму зухаблю.

Вже пушли дому остатні гості,
грає дале радійов нам двом:
я танцюю з найхромішов дамов,
з хромов лабов, з міні-віганом.

Не памнятам, як сьме са вбалили,
лежимо на дільох горізнач,
думам си, ци вже сьме са любили,
ци ші лем маю вухпати "клепач".

Из бідов якось сьме са зліпили,
лаби са сплели, як мотузки.
Мам серинчу: в неї една хрома –
легше буде свої два найти!

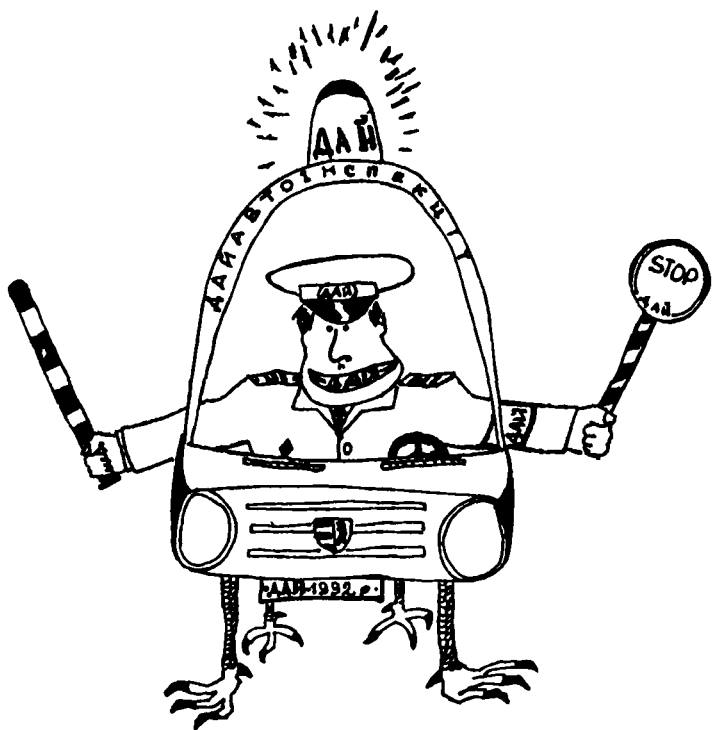
1979

XVI. НАРОДНІ ПРОМИСЛИ

НЕ ТРЕБА ЧКОДИТИ ЛЮДЬОМ

Старий Гобі має хоббі:
Пальцьом голим дрива коле.
Хоббі має і Микита:
носом довбає корита.
Шоні пуцать дим на очі,
Мошко збивать в штрімфлю гроші,
Пітьо зберать клепачі,
Йовшка пече колачі,
Фері стягує книжки,
Дюрьо – вупіті фляшки,
Йотьо зберать якусь гуту,
Мішьо – годинки на руку.
И лем Пішта-міліцішта,
котрому робити ништо,
носить в ташки протокол,
шоферам кладе прокол.

1978

XVII. ПЕРЕСПІВИ З БРАТНІХ ЛІТЕРАТУР

*"Однажды в студеную, зимнюю пору
я из леса вышел. Был сильный мороз..."*

ХЛОПИК

Аде раз вуйшов'им з хіжі на студінь,
позерам – дітвак горі берегом йде:
на голові калап'му ширший, як груди,
з землі'го не видно, увідів мене.
Дітвак тот за шпаргочку тягать чікова,
чікув тягать возик – дрива везе.

– Ба вотки дривцята? – я звідам фатьова, –
Из лісу?

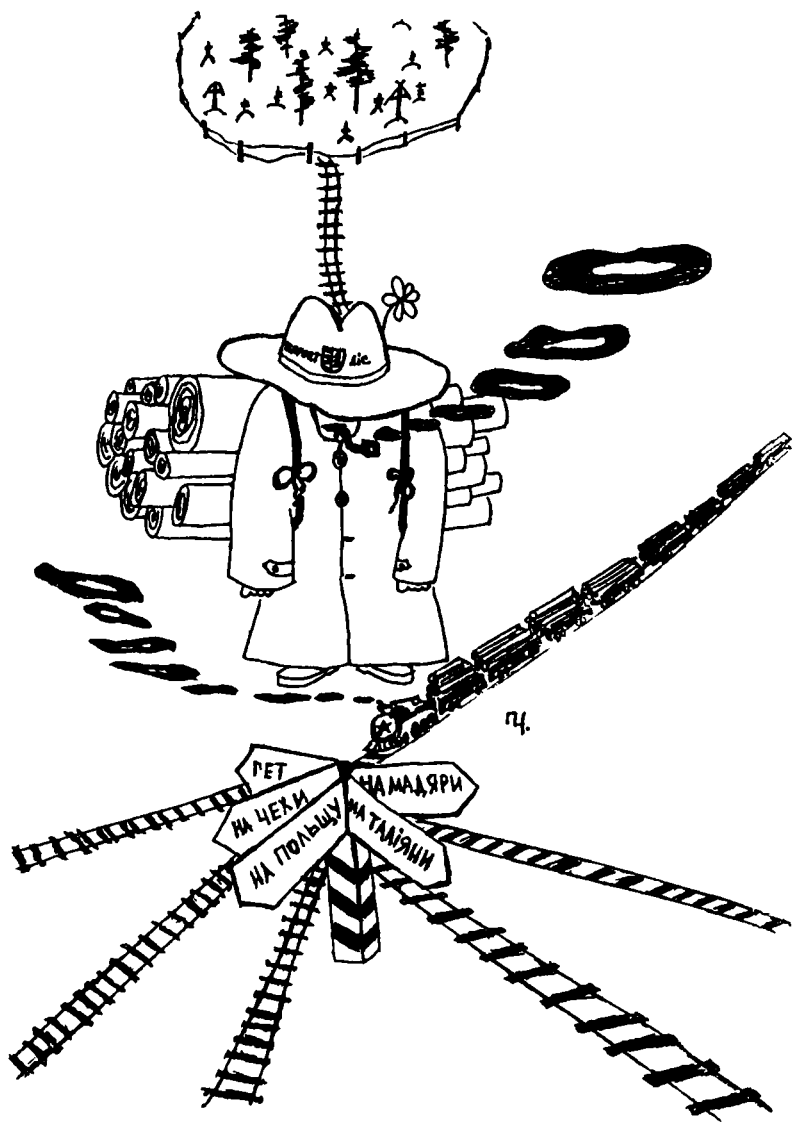
– Айде! Розбчв'им паланки за тимітьвовом,
бо в лісі вже давно нич не росте.

– Крадеш? Не ганьбишса? Та ти ші дітвак!

Фатюв сперать возик, сідать курити,
бо вхляв неборак.

– Смолоше! Чом ти отиць не помагать?

– Отиць личить гроші:продав "Жігуля",
сидить з цімборами в подсобки завмага,

- а мати гулюкати на нього "Свіня!"
– А мати ти де є? Чом не поможе?
– У вароші робить.
– А вгень кладеш сам?
– Айде! Нам дрива не треба. У нас паровое.
А дрива я дораз людьом продам.
– Та нач тобі гроші? – я звідам фатьова.
– "Вирьховину" куплю!
– Цігаретлі?
– Мопед!

Швакнув бігарьом по гузіці чікова,
заверг цігаретлик,
пушов собі гет.

1985

*"Наша Таня громко плачет –
уронила в речку мячик..."*

ТАНЯ

**Реве Таня над водов:
плавле лобда гет ріков.
Ти лем, Таньо, не реви,
най ти не течуть слизи.
Не улапить лобду фрас,
лобда – фірми "Адідас".**

1991

*"Скажи-ка, дядя, ведь недаром
Москва, спаленная пожаром,
Французу отдана..."*

БОРОДІНО

Повідajte, вуйку, чи не задарь
колись була Москва спалена,
а пак французом зухаблена.
Вас не забуде Руська зимля,
як билисьте французькой плимня,
прославилисьте руськой имня
коло Бородіна.

Гий! Давно були муцні люде:
вино глушили, як верблюди.
То були хлопи, не такі як ви.
Несернчлива у ніх доля,
не вильо їх утікло з поля,
киби не цісарьова воля,
не зухабилы би Москви.

Ми фурт дозяду наступали –
французи йшли, а ми втікали.
Вже недалеко до Москви.
Царь-батюшка у штабі лає,
армаду чашу проклинає:
"Же чом то войско одступає?
Вояки стуйте! Доста йти!

Найшли полки великой поле:
за пуврока'го трактор оре.
Сяднули їсти, кавий п'ють.
Вже скоро рано, дзвонять дзвони,
вояк са молить, б'є поклони,
а я наладжую канони,
позерам – а французи йдуть.

Нахпав до пушки я картечі,
французом стрілив меджи плічі
и гойкам "Бога'му!"
Воні мене не розуміють,
втікають гет, а я са смію,
за німа смирть з канона сію.
Не оддаме Москву!

Три дни сиділисьме в окопі,
з пушок стріляли до піхоти,
до мене трафили – я думав, **же умру.**
За нас забули генерали,
резерви вецце нам не дали,
а ми пушки позухабляли,
трофей на плічі та дому!

Вночи боліла мене рана
и чути було аж дорана,
як кайфовав француз.
Айбо у нашому окопі
вояки сіли до роботи:
сись кіклю шиє, тот – калготи,
капітан платає картуз.

А наш капітан – файти бичуй:
вузиський зад, широкі плічі.
Из кухарьками шарі-марі...
Вун старшим са у нас числив,
воякох бив ай водку пив,
в атаку даколи ходив...
Його дівки залоскотали.

Ші була нуч, коли ми спали,
нам розказ дали генерали
атаковати сись "бугор".
Вояки встали, писки вмили,
из боксом чижми намастили,
до пушки кулі наладили,
еден за другим стали в шор.

Наш регімент розлюгса у пшеніці:
довкола дим, а темно, як в пивниці.
Од ядрох муй капітан ушалів.
Я з пушки стрілям, канони б'ють та б'ють,
айбо французи йдуть та йдуть...
Вже дораз нуч,
а я одрана никус-нич не їв.

Такі са вам битки й не снили,
'вби кров гордовами носили.
Ирджали коні, як бики.
Ишли в атаку мушкетіри,
за німа бігли дезертіри,
а на кунци аж командіри
и гойкали: "Впірьод, бойцы!"

Тот динь я нигда не забуду:
французький кунь'ня копнув в груди,
текла из писка кров.
В єднуй громаді: люде, коні,
вози поламани, канони,
простий вояк, царські пагони,
французька курагов.

Француз утік, а ми зустали,
абисьме рано дале войовали.
Не спали наші фелшари:
воні по полю походили,
мертвіх копицю позносили,
ші вецце жертвох налїчили,
а дале їм гребли ями.

Гий! Давно були муцні люде:
єден понюс би два верблюди.
То були хлопи, не такі, як ви.
Несернчлива у ніх доля,
не вильо їх утікло з поля,
киби не цісарьова воля,
не зуhabили би Москви.

1973

СТИХИ О РУСИНСЬКУМ ПАСПОРТІ

*"Я волком бы выгрыз бюрократизм,
к мандатам почтения нету..."*

"Руководствуючись постановленням обласного Совіту Народних Депутату, я урішыла восстановити свою насто-
ящу – Русинську – національність у паспортіві і
убернулась из сим вопросом ид руководством Ужгородської
городської управы, дем-м дустала отвіт, што, согласно из
Конституційов України, Русинської національности
нее.

Завто хочу позвідатися шп. Краило и Дорчинця, якими
повномочиями и яков степенюв самоуправлення обладае
Закарпатський обласний Совіт? Дуже прошу их дати отвіт
у нашой "Подкарпатської Руси", обы про се дозналися всі
мої соплеменикы Русины"

(Двопшжневик "Подкарпатська Русь", № 14 від 22.X.92, стор.1.)

Погриз би'м,ги ошу,
бірократизм,
закони вкраїнської держави,
у котруй жиє
подкарпатський русин,
а паспорта свого не має!
Я ходжу у Загонь,
у Прешов,
Сигот,

ПАСПОРТ
PASSPORT
НЮКТА
ІГОЗОЛВАНЬ
ШПАЙЗ
КОМОРА

Я,
простий руснак
з Баранинець,
И жаль ми,
же дакий таможник-словак
думать,
же я – українець!
Я нося у жебні
книжку червену –
паспорт совіцький,
старий –
ганблюса, кидь видять тот паспорт
у мене:
уже бим'го деська зашмарив.
Тот паспорт червений,
из клепачом,
звіздастий,
серпастий паспорт
бичелює у світі
лем еден президент –
то комунішта Кастро!
Приходять у варош
на моторах
голандці,
поляки,
шведи.
На їх паспортах –
самі леви й орли . . .
А де муй
руси́нський медведик?

Не силуйте на мене
чужі паспорти –
тризубасті вадь п'ятирогі,
бо я до Європи
хочу зайти
из гербом
свого народа.
Возьму папірь
и церузки –
медвідя собі намалюю,
шовдарь,
п'ікницю,
шойт,
жумарки,
постоли,
трембіту
и гуню.
Най са лакомить світ!
Най увидить ООН!
Як пуд Бескидом
файно я жию:
їм,
співаю
и п'ю
в постолах
и свистав'им
в тризубу идею!

25.X.1992

XVIII. ЕКСПРЕС-ІНТЕРВ'Ю ПО ЗАКАРПАТТЮ

/замість аналізу політичної ситуації/

ЖУРНАЛІСТ: Шановний Пендрику Йолоповичу, Ви були, є і продовжуєте залишатися першим чоловіком у області після перемоги Великого Жовтня над малим народом Закарпаття. Скажіть, що робить нинішня адміністрація краю для добробуту населення області?

ПЕНДРИК ЙОЛОПОВИЧ: Ми розробляємо законопроект "Про особливе, спеціальне, зональне, самоврядне, курортно-шашличне урочище Закарпаття у складі самого себе". Скорочено – ОССЗКШУЗССС.

ЖУРН.: Хто це "ми"?

П. Й.: "Ми" – це найкращі кадри авангарду робітничного класу, які ще не встигли створити спільні підприємства для дружби народів з іноземцями.

ЖУРН.: У чому полягає суть цього ОССЗКШУЗССС?

П. Й.: У тому самому, що і СНД – зробити народ щасливим.

ЖУРН.: Чи означає це досягнення комуністичного принципу "Від кожного – по можливостях, кожному – по потребах"?

П. Й.:Звичайно. Більше того, для багатьох цей принцип став реальністю. Наприклад, я вже понад сорок років працюю так, як можу, але зате моя родина одержує все, що захоче. Повірте, в цьому немає нічого поганого. Дивно, чому люди цього ніяк не хочуть порозуміти. Напевно, преса недостатньо висвітлює переваги нашого способу життя.

ЖУРН.:Пендрику Йолоповичу, у Вас є якась програма ошасливлення наших краян?

П. Й.:Аякже! Півсотні років я висуваю і модернізую різні програми наприклад: "Будемо жити щасливо" (1945), "Назустріч колгоспному щастю" (1948), "Щастя чекає нас попереду" (1953), "Поділися щастям із сусідом" (1956, 1968, 1979), "Хто нещасливий – той не їсть" (1992), а нині я виступаю з універсальною програмою "Море щастя".

ЖУРН.:Є якась відмінність між названими Вашими програмами?

П. Й.:Так, величезна: усі попередні програми були націлені на досягнення рівня життя, який уже колись був. Нинішня програма розрахована на щастя самоврядне.

ЖУРН.:Як ви розумієте самоврядність?

П. Й.:Це, коли самі русини стануть в ряд і не пропустять нікого на нашу з моїм апаратом землю. Розумієте, яке це щастя бути господарем на СВОЇЙ землі!

ЖУРН.:А при чому тут море?

П. Й.: Виходячи з моєї програми, море утвориться, коли ми величезною дамбою загатимо річки Тису, Латорицю, Уж і затопимо нашу область.

ЖУРН.: І що це дасть?

П. Й.: Величезні позитивні зрушення. Візьмемо хоча би наші дороги. Відомо, що область стоїть на першому місці у світі за кількістю ям на 1 м² асфальтових доріг...

ЖУРН.: А хто на другому?

П. Й.: На другому також ми, але вже після капітального ремонту цих доріг. Так ось, після затоплення проблема зникне, бо все покриє вода.

ЖУРН.: А що буде з автомобілями?

П. Й.: Продамо їх назад у Чехословаччину, Югославію і так розв'яжемо проблему загазованості атмосфери.

ЖУРН.: А що буде з сільським господарством?

П. Й.: Тут настане відчутне полегшення: з області знімуть план задачі зернових, бобових, картоплі, винограду тощо.

ЖУРН.: Зачекайте, а ми самі що будемо їсти, коли все опиниться під водою?

П. Й.: А ми будемо вирощувати рис.

ЖУРН.: Ми і рис? Ми ж не вміємо... Це ж нетрадиційна для області культура.

П. Й.: Була нетрадиційною! Нашою програмою "Море щастя" передбачено привезену раніше робочу силу із новозатоплених заводів-гігантів "Електродвигун" і "Турбогаз" відправити назад, а

на їх місце завеземо наших братів в'єтнамців, корейців, червоних кхмерів, китайців...

ЖУРН.: Під водою зникнуть не тільки зернові, але й м'ясо, сало, ковбаса.

П. Й.: А хіба все це тепер є? Немає! А от після затоплення з'явиться! Ви тільки уявіть собі, що буде, коли у верхів'я Ужа, десь біля Волосянки, чи верхів'я Тиси, в ущелинах під Говерлою, підуть на нерест акули, моржі, кашалоти. Скільки м'яса буде! Аби лише вистачило кишок на гурку, бо дешевим рисом область на той час буде завалена.

ЖУРН.: Пендрику Йолоповичу! Виходить і обласний центр буде затоплений?

П. Й.: Безумовно. Причому, в першу чергу, разом із Мукачевом, Перечином, Хустом, Іршавою, Виноградом, Береговом, Тячевом, Свалявою... Столиця краю русинів переноситься у морський порт Міжгір'я. Крім нього, збережуться ще два райцентри – Рахів і Великий Березний.

ЖУРН.: А Воловець – ні?

П. Й.: Воловець – ні. Там німці побудують найбільшу в Карпатах судноверф. І, взагалі, Закарпаття буде перейменоване у Карпатоводську область.

ЖУРН.: А куди ж подінуться жителі Ужгорода?

П. Й.: Повернуться в рідні краї. Підраховано, якщо усі приїдуть, що проживають нині в Ужгороді, повернуться додому, то місто стане безлюдним.

ЖУРН.:Зізнаюся, тільки тепер починаю здогадуватися про грандіозність Вашого задуму. Це ж не стане ні залізниць, ні автомашин, ні пішоходів. Як же можна без транспорту в наш час?

П. Й.:Програмою "Море щастя" враховано і цей аспект. Щодня між Великим Березним та Раховом курсуватимуть два теплоходи – "Пішта Фендик" і "Василь Павлович Русин", а також танкер "Андрій Бродій". Водний транспорт, за прогнозами еспертів, поглине всю надлишкову робочу силу Карпатоводської області. Нечуваного розквіту набуде приватне гондольєрство, а професії боцман, лоцман, кок, акванавт стануть доступними для карпатоводця, як гранчак студеної води. Чимало колишніх доярок і кукурудзоводів знайдуть працю на китобійній флотилії "Велика Добронь", фрегаті "Жужіка" та криголамі "Фанчиково". До річі, село Фанчиково перед затопленням також буде перейменоване на село Еспаньйолівка. Це на згадку про перехід фанчиківського Василя Раца із "Динамо" (Київ) до іспанського футбольного клубу.

ЖУРН.:Пробачте, а чи не забагато невмотивованих перейменувань: Еспаньйолівка, Карпатоводська, Тульська, Новоросійська?

П. Й.:Бачите, мені особисто все одно. А Вам? Ну, яка Вас різниця, що там внизу під водою? Ну, було місто над Ужем, стане місто під Ужем. Після нас же буде, образно кажучи, потоп. Словом, область буде затоплена, як книжка пише.

ЖУРН.:А хіба вже про це десь написано?

П. Й.: Так, у Біблії.

ЖУРН.:Між іншим, чи передбачає Ваша програма "Море щастя" врегулювання міжконфесійних суперечок?

П. Й.:Безперечно, причому раз і назавжди. Після затоплення десятки дерев'яних культових споруд сплинуть на поверхню моря щастя. Якій із конфесій пощастить більше, та і буде мати свої храми.

ЖУРН.:А національне питання? Не можна ж різати по живому, точніше, топити живих людей!

П. Й.:З ними все ясно: угорці – в Угорщину, румуни – в Румунію, німці – в Німеччину- словаки – в Словаччину, росіяни – в Росію, галичани – в Галичину, гуцули – на Івано-Франківщину... Тут залишиться адміністрація ОССЗКШУЗССС та обслуговуючий персонал із Товариства плаваючих русинів.

ЖУРН.:Виходить, що наші сусіди з-за перевалу не зможуть навіть приїхати покупатися у морі закарпатського щастя?

П. Й.:Не зможуть, бо, за програмою, один кооператив із Вашарошнаменя повинен відбудувати фортифікаційну лінію Арпада у Карпатах.

ЖУРН.:Цікаво, Ваша програма "Море щастя" подібна до того, що робиться в Криму. Там також розпочалися роботи по відновленню оборонної лінії на Перекопському перешийку. Цей збіг випадковий?

П. Й.: Та Ви що! Це абсолютно різні речі. Адже в Криму виконується програма "Щастя на суші", а наша програма, наголошую, зветься "Море щастя". Нам, до речі, набагато ближчою є програма "Щастя на річці", що виконується у Придністровській республіці. А кримська програма – це наступний етап.

ЖУРН.: Між іншим, шановний Пендрику Йолоповичу, Крим – це здравниця і Закарпаття – начебто здравниця. А після затоплення від Вашої курортно-шашличної зони нічого не залишиться.

П. Й.: Навпаки, створивши Карпатоводське море, ми вирішимо всі проблеми охорони здоров'я, не давши жодної додаткової амбулаторії, жодного ліжка, жодного шприца, жодного випускника-відмінника медичного факультету УЖДУ. Усе це за нас зробить цілюще море, в якому розчиниться і солотвинська сіль, і 460 мінеральних джерел Карпат, розквітне водний спорт, а взимку – хокей під Менчулом. Більше того, як усе покриє вода, то віде буде будувати нову Пістрялівську РЛС. А це – здоров'я!

ЖУРН.: Пендрику Йолоповичу! Скажіть відверто: Ви вірите в успіх Вашої програми "Море щастя"?

П. Й.: І так, і ні. Донедавна я абсолютно не сумнівався в її реалізації. А тепер важче стало працювати. Заважає демократія.

ЖУРН.: Ви хіба проти демократії?

П. Й.: Боронь боже! Я – за! Обома руками, але ж має бути елементарний порядок. Я розумію

демократію так: якщо ти вчитель – вчи, муляр – муруй, лікар – лікуй, робітник – роби, бігун – біжи. Але коли вчитель, муляр, лікар, робітник, бігун пхають носа не у свої справи, називають себе демократами, заважають тобі працювати і погрожують, що викинуть тебе із кабінету на завод чи колгосп... То це вже, пробачте, не демократія. Так ми ніколи нічого не доб'ємося. Так ми ніколи не затопимо нашу область заради щастя людей! Я за демос! За людей! За народ!

ЖУРН.: І за гласність?

П. Й.: І Ви вже про гласність? Послухайте: дали Вам гласність?

ЖУРН.: Дали.

П. Й.: Ну, то й мовчіть собі. Чого Вам іще треба!

Записано в березні 1992 р.

ХІХ. УКРАЇНСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК

незрозумілих слів, уживаних
українцями західних районів
Закарпаття

Агац	– (угор.) акація
Алдомаш	– (угор.) могорич
Апо	– (угор.) батько
Бавити	– грати
Багов	– (угор.) тютюнова жувачка
Балта	– (турецьк.) мала сокира, топірець
Барацка	– (угор.) абрикоса
Бачі	– (угор.) дядько
Баюса	– вуса
Бичелювати	– (угор.) поважати, цінувати
Бігарь	– палиця, прут
Бідишний	– (угор.) смердючий
Бізось	– (угор.) дійсно, певно
Бірувати	– (угор.) могти
Біцігля	– (англ.) велосипед
Блискотека	– дискотека з світловими ефектами
Бовт	– (угор.) крамниця
Бога му!	– чорт візьми!
Богар	– (угор.) жук, комаха
Бокс	– (англ.) крем для взуття
Бомбони	– (франц.) конфети
Бумбак	– хробак

Бумбарішка	– (серб.) сонечко (комаха)
Бургови	– (угор.) контрабас
Буяк	– бугай
Боцок	– (словац.) лелека
Будар	– (франц.) туалет
Буркут	– мінеральне джерело; мінеральна вода
Вадь	– (угор.) або, чи
Валовшний	– (угор.) здатний, гідний
Валув	– (угор.) ясла; спеціальне корито для напування худоби
Валька	– (словац.) саман, невипалена цеглина
Варош	– (угор.) місто
Варувати	– (словац.) оберігати
Вбаляти	– валити, перевертати, збивати
Вещце	– (словац.) більше
Віган	– (угор.) плаття, сукня
Вильо	– (словац.) багато
Вичурки	– вечорниці
Вшиток	– (словац.) увесь
Гарадичі	– (угор.) сходи
Гаті	– підштанники
Геренда	– сволок, кроква
Герлойтнант	– (нім.) пан лейтенант
Гертика	– туберкульоз
Гирчок	– (угор.) ховрах
Гомбовці	– (угор.) бухти
Гомбиця	– (угор.) гудзик

Гонити са	– (про тварин) статевий акт
Горізнач	– горілиць
Гордув	– (угор.) бочка, барило
Гризачка	– кавун
Гріс	– (англ.) манні крупи
Гудак	– музикант
Гузиця	– задниця
Гурка	– (угор.) ліверна ковбаса
Гуня	– теплий верхній одяг із овечої шерсті
Дараб	– (угор.) шматок, кусень
Даскильо	– (словац.) декілька
Двигати	– піднімати
Декунок	– (нім.) окоп
Деська	– десь
Ділі	– (нім.) дощана підлога
Дітвак	– дитина
Дриляти	– (словац.) штовхати, пхати
Дуговка	– (угор.) корок, пробка, затичка, чіп
Дунгов	– (угор.) мопед
Дуркати	– (словац.) гупати, гримати
Дюгати	– штрикати, колоти, бодати
Жебаловка	– (угор.) носовик
Жебня	– (турецьк.) кишень
Жіван	– (угор.) розбійник, злодій, розбишака
Жумарка	– шкварка
Закапчати	– (угор.) увімкнути; переносне: випити, злучитися з кимось

Закля	— доки, поки
Заклястиса	— щезнути
Зворохобити	— збурити, розтривожити
Здримбати	— згвалтувати
Здушений	— впрілий, спітнілий
Зухабити	— (словац.) покинути, залишити
Изирь	— (угор.) тисяча
Изясь	— (словац.) знову
Калап	— (угор.) капелюх
Канта	— (угор.) бідон, бідончик
Канчув	— (угор.) жбан
Капура	— (угор.) ворота
Катуна	— (угор.) солдат
Кедвешний	— (угор.) милий, тактовний
Керт	— (угор.) сад, город
Кертиця	— кріт
Кибі	— (слов.) якби
Кидь	— (словац.) якщо
Кікля	— (нім.) кітель, мундир
Клепач	— молоток
Клинець	— цвях
Ковдош	— (угор.) жебрак-каліка
Команиця	— конюшина
Копоня	— (угор.) довбешка, башка
Копоршув	— (угор.) труна, домовина
Коровлячка	— коров'ячий кіз'яз
Коргаз	— (угор.) лікарня
Корела	— холера
Коропаня	— ропуха
Корчолі	— (угор.) ковзани

Коцур	– (словац.) кіт
Кочоня	– холодець
Креденц	– (нім.) сервант-буфет
Криж	– (словац.) хрест
Кромпля	– картопля
Курагов	– хоругва
Куфер	– (рум.) валіза
Лаба	– нога
Лавор	– (лат.) тазик
Ладічка	– ящик, коробка, пакунок
Лампаш	– (словац.) ліхтар
Лапати	– ловити
Лата	– штахетка з огорожі, дошка
Легко	– імовірно, мабуть, можливо
Лем	– (словац.) лиш, тільки
Леквар	– джем, повидло
Лімбов	– (угор.) статевий орган
Лобда	– (угор.) м'яч
Ломозіти	– шуміти, торохтіти
Лугош	– (угор.) виноград на арочній опорі
Льогати	– дудлити
Манкови	– (угор.) милиці
Марга	– (угор.) велика рогата худоба
Маржина	– велика рогата худоба
Мачка	– кішка
Машінгевер	– (нім.) кулемет
Машлик	– (нім.) краватка
Мняцкати	– трощити, здавлювати
Мотлошити	– тріпати
Мотор	– автомашина

Мурунгля	– мурашка
Найрадше	– найліпше, ліпше всього
Наладжувати	– лаштувати, налагоджувати
Нанашко	– (рум.) хрещений батько, батечко
Наохтема	– навіки
Наохтема	
вракаши	– навіки разом
Недуйдавий	– незграбний
Новинка	– газета
Ногавіці	– штани
Обключити	– оточити
Облак	– (словац.) вікно
Обраца	– фотографія, малюнок
Олай	– (угор.) олія
Онанджити	– щось чинити
Оща	– (угор.) вафлі
Паздіря	– друзки
Пайслики	– пейси, бакенбарди
Паланки	– огорожа, частокіл, штахетник
Парадичка	– (угор.) помідор
Пасія	– задоволення
Пасуля	– (словац.) квасоля
Пацкан	– пацюк, щур
Паця	– порося
Педик	– (угор.) все-таки, все ж, але
Пеливня	– стодола
Печунки	– нирки
Пивниця	– погріб
Пікниця	– домашня ковбаса

Пінджурь	–	пуголовок
Плафон	–	(нім.) стеля
Площа	–	футбольний (ігровий) майданчик
По-бетярьски	–	по-молодецьки
Погар	–	(угор.) склянка
Подобенка	–	фотографія
Пондьола	–	(угор.) халат
Поприга	–	(угор.) перець
Порайбати	–	(нім.) випрати
Почливий	–	шановний, поважний
Пуцька	–	чоловічий статевий орган
Прокіряти	–	прогнати
Пструг	–	форель
Регімент	–	(нім.) полк
Рехлик	–	(нім.) піджак
Рихтувати	–	(нім.) готувати
Рінча	–	рінь, гравій
Рітя	–	(словац.) задниця
Сакастув	–	(угор.) дерев'яна миска
Санувати	–	шкодувати, жаліти
Свербигузка	–	шипшина
Сегінь	–	(угор.) бідолаха
Серинча	–	(угор.) щастя
Силгамошний	–	(угор.) вітрогон
Склеп	–	крамниця
Сокачка	–	(угор.) кухарка
Стан	–	(словац.) намет
Стокмити	–	(угор.) сторгувати
Сулак	–	(словац.) стовп
Сунюг	–	(угор.) комар, москіт

Талпа	– (угор.) підощва
Танір	– (угор.) тарілка
Тапловка	– (угор.) гаманець
Тварь	– (словац.) обличчя
Тенгериця	– кукурудза
Тепша	– (угор.) противень
Тимітюв	– (угор.) цвинтар, кладовище
Топанки	– (словац.) черевики
Трафити	– (нім.) втрапити, влучити
Унгвар	– українське місто поблизу с.Баранинці, сучасна назва – Ужгород.
Урвати са	– 1. Надірватися, 2. Зірватися з ланцюга
Учмелити	– прибити (до втрати свідомості)
Ушаліти	– здуріти
Файно, файен	– (нім.) гарно, добре
Файта	– (угор.) порода, сорт; рід, родина
Фалкасня	– (угор.) стінний сервант, сліпе вікно
Фана	– (нім.) прапор
Фатюв	– (рум.) пацан, хлоп'я
Фачлик	– (нім.) бият
Фийк	– (угор.) гальмо
Фінджа	– (угор.) кухоль
Фіркати	– (нім.) чиркати
Фотбал	– (англ.) футбольний м'яч; футбольна гра.

Фрас	- (угор.) чортівщина , чорт-зна що
Фриштик	- (нім.) сніданок
Фурик	- (нім.) тачка
Фурт	- (нім.) постійно
Фурув	- (угор.) свердел
Хлопик	- чоловічок
Цабати	- пересуватися рачки
Целта	- (нім.) брезент
Церузка	- (угор.) олівець
Цімбор	- (угор.) приятель
Цімент	- 1. бетонна долівка 2. цемент
Цолшток	- (нім.) складаний метр
Цугсфірер	- (нім.) командир чети, четар
Цурош	- обідранець, жебрак
Чижма	- (угор.) чобіт
Чіга-біга	- (угор.) равлик
Чікув	- (угор.) лоша
Шаломіня	- листя від очищеної кукурудзи
Шаркань	- (угор.) дракон
Шатя	- одяг
Шафарня	- (нім.) скриня-лава з бильцями
Шафлик	- (нім.) шаплик
Шахтув	- (нім.) винний прес
Шваб	- (словац.) тарган, прусак
Шилякий	- (словац.) усілякий
Шіковно	- (нім.) спритно
Шітемені	- (угор.) печиво, тістечка
Шмарити	- (словац.) шпурнути
Шовдарь	- 1. Стегно, окіст 2. Шинка

- Шойт – (угор.) сальцесон
Шопа – (нім.) клуня, сарай, навіс
Шор – (угор.) черга, ряд
Шпарга – (угор.) шнур
Штрімфля – (нім.) панчоха

XX. ЗАДНЄ СЛОВО

Можливо, декого здивує, коли скажу, що пропонувану книжку написано по-українськи. Прошу читача дуже не дивуватися, бо саме так, як бачите, звучить жива розмовна українська мова в устах автохтонних українців на крайньому заході Закарпаття, а точніше – в кількох селах під Ужгородом. Звичайно, немало слів і виразів, ужитих у віршах для вихідців із інших областей України (ба навіть для уродженців інших районів Закарпаття) можуть виявитися нерозумілими. Передусім, це стосується слів, запозичених від угорців, словаків та німців, з якими закарпатці вже віками контактують (див. Словник незрозумілих слів). У цьому відношенні розмовна мова закарпатців принципово не відрізняється від живомовної стихії інших периферійних регіонів України, які рясніють лексичними румунізмами, полонізмами чи русизмами або білорусизмами.

Відносно високий процент запозичених та архаїчних слів, як і наявність специфічних граматичних форм та місцевих фонетичних особливостей, у моїх віршах декого може спонукати до думки, начеб-то представлена у віршах говірка настільки далека від української мови, що її треба кваліфікувати як окрему мову. Дехто з закарпатців уже й назву заготував для цієї мови – "русинська". Маю на увазі тих "фахівців", які за

всяку ціну хочуть довести, що розмовна мова закарпатців зовсім відмінна від української.

Цією книжечкою хочу показати, що подібних "окремих русинських мов" на Закарпатті десятки, а на всій Україні – сотні, бо трохи не кожне село має свою, йому тільки властиву говірку із своїм специфічним набором слів, форм і конструкцій. Так, наприклад, для загального поняття "штани" в різних районах Закарпаття нині живаються такі назви, як *ногавиці, нагавиці, надраги і пачмаги*. Для загального поняття "картопля" закарпатці нині мають такі назви, як *буля, бульба, бараболя, ріпа, гарбудз, крумля, кромля, кумпітера*. Стверджувальна частка "так" по різних районах має такі відповідники, як *ай, айно, йо, гий*. Загальнонаціональному виразові "Іди сюди!" в різних районах Закарпаття відповідають такі еквіваленти, як *"Ходи сюди", "Подь сюди!", "Подь сюда!", "Пой сюда!", "Пой гев!", "Пой ту!"*.

Намагання створити такий закарпатський наддіалект, який зрозуміли б і прийняли усі закарпатці, дотепер були марними. А нині зовсім і потреби в цьому немає, бо цю інтегруючу роль успішно (без додаткових затрат інтелектуальних зусиль та величезних коштів на створення регіональних словників, граматик, правописів...) уже не перше десятиріччя підряд на Закарпатті виконує загальнонаціональна українська літературна мова, яка однаковою мірою влаштує не тільки киянина, одесита, полтавця і львів'янина, але й ужгородця і іршавця,

перечинця і міжгірця, хустянина і рахівця, тобто кожного з 50 мільйонів українців.

Пропонованими віршами я хочу тільки наочно показати, що у кожній говірці (навіть якщо нею розмовляє всього два чи три села) є своє багатство і своя специфіка виражальних засобів. При чому цими засобами можна передавати не тільки інтелектуальне, але й емоційно-естетичне життя людини. Отож, як бачимо, користуючись говіркою, можна читача і розсмішити, і розжалити, і налякати, і заспокоїти. Однак це зовсім не означає, що з кожної говірки варто робити літературну мову (чи готувати вінегрет із шести-семи говірок) для закарпатських гайналів, верховинців, боб'яників, хріняшів, шишкарів, гарінгашів, годьмашіїв, дичок, капустяників, жабарів, блях...; придумувати на цій основі окремі культури, створювати автономії чи зони, висувати власних президентів і патологічно вимагати підтримки в Організації Об'єднаних Націй. Не варто.

XXI. ПРО АВТОРА

Українець. Народився і виріс на Україні. Пише по-українськи. Живе і житиме на Україні, доки читатиметься його книжка.

XXII. РЕКЛАМА

Готується до видання "ІСТОРИКО-ЕТИМОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК ПРІЗВИЩ ЗАКАРПАТСЬКИХ УКРАЇНЦІВ". Словник охоплює прізвища всіх родин, які жили на Закарпатті в 1945 році, і має в своєму реєстрі близько 10 тисяч словникових статей.

Заголовним словом кожної статті виступає прізвище в його нормативній (орфографічній) формі. Якщо відмінювання прізвища викликає сумнів, то наводяться також форми непрямих відмінків. Коли літературна вимова прізвища не збігається з говірковою, то в дужках подаються і протранскрибовані його живомовні варіанти.

Довідкова частина статті містить територіальну характеристику кожного прізвища на Закарпатті станом на сьогодні, а також кілька найдавніших задокументованих його фіксацій із писемних пам'яток Карпатського регіону з зазначенням року, місцевості та писемного джерела запису.

Етимологічна довідка вказує, з якої мови походить дане слово, у який спосіб воно виникло і що саме означало, поки не стало прізвищем.

Словник розрахований на широкого користувача. Завдяки описаній побудові він задовольнятиме кілька потреб: а) для кожної письменної людини він послужить авторитетним

порадником при написанні, вимові та відмінюванні закарпатських прізвищ; б) для історика і народознавця словник стане надійним джерелом про міжрегіональні, міжетнічні, у тому числі й міграційні та інші процеси людності в районі Українських Карпат після XIII ст., про генеалогію окремих родин і їхню роль у історії краю; в) для філолога словник розкриватиме характер зв'язків української мови з мовами інших народів регіону, лексичні, словотворчі та фонетичні особливості місцевих говорів, а найголовніше – дасть наукову етимологію 10 тисяч слів, чим припинить ті наївні казочки і легенди, що ходять поміж нефахівцями про проходження і первісне значення кожного з наших прізвищ.

"ІСТОРИКО-ЕТИМОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК ПРІЗВИЩ ЗАКАРПАТСЬКИХ УКРАЇНЦІВ" є результатом тридцятирічної дослідницької праці доктора філологічних наук, професора П. Чучки з Баранинець.

ПАВЛО ЧУЧКА

ВИЧУРКИ ПО-БАРАНИНСЬКІ

Ілюстрації автора

Відповідальний за випуск *М. Зілгалова*

Художній редактор *Г. Джула*

Технічний редактор *В. Базанова*

Підписано до друку 25.12.92

Папір офсетний № 1 Друк офсетний

Умов. ф.-відб. 7,7 Заказ 2034

Тираж 1-го заводу 1000 пр.

Формат 84 X 108/32

Умов. друк. арк. 7,7

Видання нецензурне

Ціна: скільки не шкода

Ужгородський видавничо-виробничий комбінат "Патент"
294006, Ужгород, вул. Гагаріна, 101